

Cerrahide Sağlık Profesyonellerinin “Hastaya Bütüncül Yaklaşımında” Bilgisayar Kullanımı ile İlgili Tutumları

Kevser Yeter, Elif Çalık, Nuriye Değirmen

Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Bilim Dalı, 43100, Kütahya
kevseryeter@gmail.com, elifcpr@gmail.com, ndegirmen123@mynet.com

Özet: Hasta datalarını; hastaya ait girişim, tedavi ve bakıma ilişkin veriler oluşturmaktadır. Bu veriler objektif ve subjektif niteliktedir. Hasta datalarının, global bazda homojen olarak toplanabilmesi, süratle işlenip tasnif edilebilmesi, standardizasyonu ve daha sonra kolayca ulaşılabilmesi belirgin önem taşımaktadır.

Araştırmamızın amacı; sağlık profesyonellerinin, hastane ortamında hasta kabul, tedavi ve bakımında bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarını belirlemektir.

Araştırmamız, Kütahya Devlet Hastanesi Cerrahi Servisleri, Acil, Yoğun Bakım ve Ameliyathane bölümlerinde çalışmakta olan doktor, hemşire, sağlık memuru, sağlık teknisyeni/teknikerleri üzerinde yapılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır.

Araştırmamıza katılan sağlık profesyonellerinin, bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılan anket formundaki “hastanede bilgisayar kullanımı, sağlık ekibi üyelerinin iş yükünü artırır.” ifadesine verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; sağlık profesyonellerinin %43’i katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevaplar verirken, %56,9’unun bu ifadeye katıldığı yada katılma eğiliminde olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak; hasta data sistemlerinin oluşturulma sürecinde multi disiplinler yaklaşım çerçevesinde ilgili bilişim sektörleriyle ortaklaşa yapılan projelerin desteklenmesi ve kullanılabilirlik durumlarının karşılaştırılıp global bir platforma oturtulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi Sağlık Profesyonelleri, Hasta Datası, Bilgisayar Kullanımı, Sağlık Memurları, Yoğun Bakım Ünitesi

The Attitudes of Medical Professionals in Surgery Concerning The Use of Computer in “The Totalitarian Approach Toward Patient”

The datas concerning the attempt, treatment and care pertaining to the patient create the patient datas. These datas have objective and subjective quality. The homogenic collection of patient datas in global base, the processing and classification of them quickly and its standardization and accessibility later on bear an evident importance.

The aim of our research is to define the attitudes of the medical professionals concerning the use of computer in hospital in the reception of patient, in the treatment and care.

Our research was done on the doctors, nurses, medical officials and medical technicians work-

ing at the department of surgical services, emergency, intensive care unit and surgical room, in Kütahya State Hospital. The research datas were gathered with the method of face to face talk by using the questionnaire developed by the researchers.

In the questionnaire applied with a view to define the attitudes of medical professionals concerning the use of computer, when the answers given to the expression "the use of computer in hospital enhances the labour burden of the members of medical team" were evaluated, it was determined that 56.9 percent of the medical professionals agree with or tend to agree with the expression while the 43 percent give answers like I do not agree or absolutely do not agree.

As a consequence, in the formation process of patient data systems within the frame of multi-discipliner approach, the projects created in common with the relevant data processing sectors are required to be supported and be put on a global platform as a result of the comparison of the conditions of utilization.

Key words: Surgical medical professionals, Patient data, The Use of Computer, Medical Officials, Intensive Care Unit

Giriş:

Hastayı monitörize ederek ortaya çıkan EKG, radial arter trasesi, solunum trasesi vb. bulgulardaki değişiklikleri doğru bir şekilde yorumlayan ve acil durumlarda alarm sistemini devreye sokan cihazlar, günümüzde sağlık profesyonellerinin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir (5,6,7). Her saniye veri üretilmekte, depolanmakta, dakikalar içinde bir önceki veriye geri dönülüp bakılma ihtiyacı hissedilmektedir. Fakat bu kadar çok verinin dökümantasyonu, güvenliği ve sağlık profesyonellerinin gerekli durumlarda kullanımına hazır tutulması nasıl sağlanmalıdır?

Bugünün enformasyon yoğunluklu sağlık çevresinde hasta bakımlarının yazıya dönüştürülmesi çok fazla zaman almaktadır. Hemşirelerin sık sık farklı çevrelerde, çoğu zaman aynı datayı kaydettikleri görülür (1,3). Kağıt esaslı kayıtların bilgisayar kayıtları karşısında bir çok zayıf yönünün olduğu bilinmektedir (1,5). Kliniksel bilgi, teknolojik gelişmelerle paralel bir ilişki göstermektedir. Bu nedenle bilgilere kısa zamanda ve kolayca ulaşmak klinisyenlerce istendik bir durum haline gelmiştir (4). Hasta bakımı datasındaki karışıklık, hasta datasının dökümantasyonu ve sağlık profesyonellerince kullanımı/ulaşılabilir-

liği ile ilgili ihtiyaç ve gereksinimin artmasıyla paralel olarak ilerlemektedir (8,10,11).

Bir kliniksel hasta bakım enformasyon sistemi, görev performansına, özellikle bakım planlamasına yardımcı olmalıdır. Bir hemşire bakım ve tedaviyi hem planlamak hem de yazıya dökmek için yeterli zamana sahip olmayabilir. Ancak bunun yanında data ve enformasyona ihtiyaç duyacaktır (2,9). Standardize edilmiş ve açıkça sunulmuş hasta bakım terminolojisi, mevcut formalize edilmiş bilgiyle bağlantılı olan bir hasta bakım terminolojisi; bakım planlaması ve görev performansına yeterli kılacak önemlilikte katkıda bulunabilir. Hasta bakım dataları enformasyon sürecinde yasal ve formal data olma niteliğini korumalıdır. Gerektiğinde hasta dataları yasal kanıt olarak kullanılabilir ve hasta mahremiyeti göz önünde bulundurulmalıdır (3,9,12).

Amaç:

Sağlık Bilişimi, sağlık bakımının tüm bileşenlerinin temel ve vazgeçilmez bir ögesidir. Bu çalışma; sağlık ekibi üyelerinin, hastane ortamında hasta kabul, tedavi ve bakımında bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem:

Çalışma; 01.12.2006-30.12.06 tarihleri arasında Kütahya Devlet Hastanesi Cerrahi Servisleri, Acil, Yoğun Bakım ve Ameliyathane bölümlerinde çalışmakta olan doktor, hemşire, sağlık memuru, sağlık teknisyeni/teknikerlerinin hastane ortamında, hasta kabul, tedavi ve bütüncül hasta bakımında bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Çalışmanın verileri, hastaların tanıtıcı özelliklerini içeren sosyo-demografik anket formu ile bilgisayar kullanımına yönelik tutumları kapsayan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 10.0 for Windows paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Ki kare ve Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma:

	N	%
Cinsiyet =====		
Kadın	44	75,9
Erkek	14	24,1
Toplam	58	100,0
Eğitim Durumu =====		
Sağlık Meslek Lisesi	24	41,4
Ön Lisans	22	37,9
Lisans	4	6,9
Yüksek Lisans	1	1,7
Uzman	7	12,1
Toplam	58	100,0
Meslek =====		
Uzman Doktor	6	10,3
Pratisyen	1	1,7
Hemşire	40	69
Sağlık Memuru	9	15,5
Sağlık Teknikeri	2	3,4
Toplam	58	100,0
İdari Görev =====		
Yok	54	93,1
Var	4	6,9
Toplam	58	100,0

Tablo I: Bireylerin Sosyo-demografik Özellikleri

Çalışmaya katılan 58 sağlık profesyonelinin %75,9'u kadın, %41,4'ü sağlık meslek lisesi çıkışlıdır. Bireylerin %69'u hemşire olarak ça-

alışmakta olup, %93,1'inin idari görevi bulunmamaktadır (Tablo I).

HİE ister misnz? Cinsiyet	Hayır	Evet	Toplam
Kadın	17,2	58,6	75,9
Erkek	12,1	12,1	24,1
Toplam	29,3	70,7	100,0

Tablo II. Personelin Cinsiyetlerine Göre Hizmet İçi Eğitim Alma Talepleri

Çalışmaya katılan personelin cinsiyetleri ile bilgisayar kullanımına yönelik hizmet içi eğitim alma talepleri istatistiksel olarak değerlendirildiğinde aralarında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Hizmet içi eğitim almak ister misiniz? sorusuna kadınların %58,6'ı evet cevabı verirken, erkeklerin %12,1'inin evet cevabını verdiği görülmüştür (Tablo II).

Araştırmamıza katılan sağlık profesyonellerinin, bilgisayar kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılan anket formundaki "hastanede bilgisayar kullanımı, sağlık ekibi üyelerinin iş yükünü arttırır." ifadesine verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; sağlık profesyonellerin %43'i katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevaplar verirken, %56,9'unun bu ifadeye katıldığı yada katılma eğiliminde olduğu saptanmıştır.

Yapılan çalışmada, sağlık profesyonellerinin bilgisayar kullanımını içeren tutumlarına yönelik oluşturulan anket formunun, "hastanede bilgisayar kullanımı sağlık ekip üyelerinin iş yükünü arttırır" ve "sağlık ekip üyelerinin tek başına otonomisini azaltır" ifadeleri istatistiksel olarak değerlendirildiğinde aralarında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (0,000). Ayrıca bu ifadelerin korelasyon katsayısı 0,01 bulunmuştur (Tablo III).

Yapılan karşılaştırmada, sağlık profesyonellerinin her iki ifadeye de kısmen katılmıyorum ve katılmıyorum durumlarının dikkati çeken oranda yüksek bulunduğu görülmektedir. Cerrahi

kloniklerde bilgisayar kullanımının, iş yükünü ve otonomiye arttırması yönündeki bulgular; hasta datalarının ekip üyelerinin işlevsellikleri, görev, yetki ve sorumlulukları ile doğru orantılı olarak oluşturulması ve ekip üyeleri arasında

gereksinimler dahilinde paylaşılabilirliğinin sağlanabilmesi için hizmet içi eğitim ve sürekli eğitim programlarının desteklenmesi gerekliliği gündeme gelmektedir.

Sağlık ekip üyelerinin tek başına otonomisini azaltır.									
Hastanede bilgisayar kullanımını sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır.			kesinlikle katılıyorum	katılıyorum	kısmen katılıyorum	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum	Toplam	
	kesinlikle katılıyorum	sayı	2				1	1	4
		%	3,4				1,7	1,7	6,9
	katılıyorum	sayı		7					7
		%		12,1					12,1
	kısmen katılıyorum	sayı		3	8	11			22
		%		5,2	13,8	19,0			37,9
	katılmıyorum	sayı		1	10	8			19
		%		1,7	17,2	13,8			32,8
	kesinlikle katılmıyorum	sayı		1	3	1	1		6
%			1,7	5,2	1,7	1,7		10,3	
Toplam	sayı	2	12	21	21	2		58	
	%	3,4	20,7	36,2	36,2	3,4		100,0	

Tablo III. Personelin bilgisayar kullanımını içeren tutumlarından “hastanede bilgisayar kullanımını sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır” ve “sağlık ekip üyelerinin tek başına otonomisini azaltır” ifadelerinin karşılaştırılması.

Hastaya ait bakıma ilişkin veriler (yatak banyosu, pozisyonlama, aktif pasif egz. vb) bilgisayar ortamına girilebilecek veri niteliğinde değildir.									
Hastanede bilgisayar kullanımını sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır.			kesinlikle katılıyorum	katılıyorum	kısmen katılıyorum	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum	Toplam	
	kesinlikle katılıyorum	sayı	2				2		4
		%	3,4				3,4		6,9
	katılıyorum	sayı		5	2				7
		%		8,6	3,4				12,1
	kısmen katılıyorum	sayı		10	10	2			22
		%		17,2	17,2	3,4			37,9
	katılmıyorum	sayı	1	7	7	3	1		19
		%	1,7	12,1	12,1	5,2	1,7		32,8
	kesinlikle katılmıyorum	sayı		1	2	2	1		6
%			1,7	3,4	3,4	1,7		10,3	
Toplam	sayı	3	23	21	9	2		58	
	%	5,2	39,7	36,2	15,5	3,4		100,0	

Tablo IV. Personelin bilgisayar kullanımını içeren tutumlarından “hastanede bilgisayar kullanımını sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır” ve “hastaya ait bakıma ilişkin veriler (yatak banyosu, pozisyonlama, aktif pasif egz. vb) bilgisayar ortamına girilebilecek veri niteliğinde değildir” ifadelerinin karşılaştırılması.

Yapılan çalışmada sağlık profesyonellerinin “hastanede bilgisayar kullanımı sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır” ve “hastaya ait bakıma ilişkin veriler (yatak banyosu, pozisyonlama, aktif pasif egz. vb) bilgisayar ortamına girilebilecek veri niteliğinde değildir” ifadeleri istatistiksel olarak değerlendirildiğinde aralarında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (0,005). Bununla birlikte bu ifadelerin korelasyon katsayısı 0,03 olarak bulunmuştur (Tablo IV).

Yapılan karşılaştırmada sağlık profesyonellerinin, her iki ifadeye de kısmen katılma durumlarının dikkati çeken oranda yüksek bulunduğu görülmektedir. Bu durum bakıma ilişkin verilerin hasta datası oluşumunda iş yükünü artırıcı ve bilgisayara girilebilecek veri niteliğinde olmayışını açıklamaktadır. Hasta bakımına ilişkin verilerin kliniklere özgü standardize edilmesi ve ortak bir terminoloji kullanılması gerekliliği görülmektedir.

Kayıt altına alınan veriler; hastanın güvenliğini/mahremiyetini tehlikeye sokar									
Hastanede bilgisayar kullanımı sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır.			kesinlikle katılıyorum	katılıyorum	kısmen katılıyorum	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum	Toplam	
	kesinlikle katılıyorum	sayı	2				1	1	4
		%	3,4				1,7	1,7	6,9
	katılıyorum	sayı		5	1	1			7
		%		8,6	1,7	1,7			12,1
	kısmen katılıyorum	sayı	3	2	10	5	2		22
		%	5,2	3,4	17,2	8,6	3,4		37,9
	katılmıyorum	sayı	1	3	1	10	4		19
		%	1,7	5,2	1,7	17,2	6,9		32,8
	kesinlikle katılmıyorum	sayı			1	2	3		6
	%			1,7	3,4	5,2		10,3	
Toplam	sayı	6	10	13	19	10		58	
	%	0,3	17,2	22,4	32,8	17,2		100,0	

Tablo V. Sağlık profesyonellerinin bilgisayar kullanımını içeren tutumlarından “hastanede bilgisayar kullanımı sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır” ile “kayıt altına alınan veriler; hastanın güvenliğini/mahremiyetini tehlikeye sokar” ifadelerinin karşılaştırılması.

Yapılan çalışmada sağlık profesyonellerinin “hastanede bilgisayar kullanımı sağlık ekip üyelerinin iş yükünü artırır” ve “kayıt altına alınan veriler; hastanın güvenliğini/mahremiyetini tehlikeye sokar” ifadeleri istatistiksel olarak değerlendirildiğinde aralarında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (0,000). Bununla birlikte bu ifadelerin korelasyon katsayısı 0,00 olarak hesaplanmıştır (Tablo V).

Yapılan karşılaştırmada, sağlık profesyonellerinin her iki ifadeye de kısmen katılıyorum ve katılmıyorum durumlarının dikkati çeken oranda yüksek bulunduğu görülmektedir. Hasta dataları için kayıt altına alınan verilerin, hastanın güvenliğini/mahremiyetini tehlikeye sokması ve iş yükünü artırması durumuna sağlık

profesyonellerinin çoğunlukla katılmadığını saptanmıştır. Günümüzde hastayı odak alan, bilgisayara dayalı, gerek duyulduğunda kolaylıkla ulaşılabilecek ve bakımın devamlılığının sağlanması için ilişkilendirilebilecek elektronik hasta datalarının, gizliliğinin korunması, yalnızca hastanın bakımında yer alan sağlık profesyonellerince kullanılabilirliğinin sağlanması ve yasal düzenlemeler ile desteklenmesine önem verilmesi hasta güvenliğini sağlayacaktır

Sonuç ve Öneriler:

Sonuç olarak, sağlık profesyonellerince hastane ortamında bilgisayar destekli hasta datalarının oluşturulması ve hastaya bütüncül yaklaşım sürecindeki, kullanım gereksiniminde farkında-

lıklarının oluşmadığı çalışmamızda saptanmıştır. Ancak, sağlık profesyonellerinin bilgisayar kullanımına yönelik bilgi-beceri, kullanım gerekliliklerinin desteklenmesi ve teknolojik ilerlemelerle paralel olarak hizmet içi eğitimlerinin devamlılığının sağlanması gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bunun için gerekli olan altyapı çalışmalarının desteklenmesi, sağlık profesyonellerinde eşdeğer farkındalıklar geliştirilmesi, yasal düzenlemelerle güvence altına alınması ve hasta/hasta yakınlarının bu konu ile gerekli bilgilendirilmelerinin yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca hasta data sistemlerinin oluşturulma sürecinde multi disiplinler yaklaşım çerçevesinde ilgili bilişim sektörleriyle ortaklaşa yapılan projelerin desteklenmesi ve kullanılabilirlik durumlarının karşılaştırılıp global bir platforma oturtulması gerekmektedir.

Kaynaklar:

- [1]. Çınar N.D., Sezen E., Koçyiğit T., Diker F., Ceylan F., Kara A., Güngör İ., Arıç Y., Altıntaş Ö., "Tıbbi Sekreterlik Hizmetlerinin Hemşire ve Ebeler Tarafından Yürütülmesinin Hasta Bakımına Etkisi", *Modern Hastane Yönetimi*, c:7, s:2, sf:23-29, Bilmedya Grubu, İstanbul, 2003.
- [2]. Erdemir F., Hanoğlu Z., Akman A., "Hemşirelerin Bilgisayar ve İnternet Kullanma Durumu, Hemşirelikte Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Değerine İlişkin Görüşleri", 2. Ulusal Tıp Bilişim Kongresi Bildiri Kitapçığı, sf: 78-84, Türkiye, 2005.
- [3]. Esatoğlu A., Köksal A., "Hastanelerde Bilgisayar Teknolojisi Kullanımı", *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, c:55, s:1, ss: 29-40, Ankara, 2002.
- [4]. e-Sağlık Çalışma Grubu, Türkiye II. Bilişim Şurası, Taslak Rapor, 2004.
- [5]. Ezel Esatoğlu A., Köksal A., "Hastanelerde Bilgisayar Teknolojisi Kullanımı", *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, cilt:55, sayı:1, 29-40, 2002.
- [6]. Hogan M.A., Madayag T., *Medical Surgical Nursing Reviews Rationales*, Pearson Prentice Hall, 2004.
- [7]. Ramont R.P., Niedringhaus D.M., *Fundamental Nursing Care*, Pearson Education, 2004.
- [8]. Sincan M., "Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri İçin Bilişim Rehberi", *Sted Dergisi*, Aralık, 2000. [9]. *Ulusal Arası Tıp Bilişimi Derneğinin Sağlık Ve Tıp Bilişimi Eğitimi Üzerine Önerileri*, çev:Gülkesen H., *Medhod Inform Med*, 39;267-77, 2000.<http://www.imia.org/wg1>.
- [10]. Yazar O., *Hasta Bakım Enformatiği*, Hipokrat Yayınları, İstanbul, 2002.
- [11]. Zayim N., Yıldırım S., Saka O., "Tıp Eğitiminde Öğretim Teknolojileri Kullanımı", 2. Ulusal Tıp Bilişim Kongresi Bildiri Kitapçığı, sf: 39-45, 2005.
- [12]. <http://www.med.gazi.edu.tr/akademik/bilisim/bilisim.htm#nedir>, "Tıp bilişimi".